

УДК 342.8(47+57+477.8)«1940»

Стасюк О. Й.,
кандидат історичних наук, старший науковий
співробітник, Інститут українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України
(Україна, Львів), ol_stasuk@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРШИХ ВИБОРІВ ДО ВЕРХОВНИХ РАД СРСР ТА УРСР У ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ОБЛАСТЯХ

На основі історіографічних та архівних джерел висвітлено особливості організації та проведення перших виборів до Верховних Рад СРСР і УРСР у західноукраїнських областях. Вказано на складну суспільно-політичну ситуацію в регіоні, особливу роль та завдання виборчих кампаній, додаткові труднощі з проведенням передвиборчих заходів. Наголошено на повній підконтрольності виборчого процесу партійним органам влади та разючій невідповідності радянських виборчих технологій конституційним нормам. Окреслено активні та пасивні методи спротиву громадян урядовим заходам, критичну оцінку ними радянської виборчої системи загалом. Проаналізовано представництво від західноукраїнських областей до Верховних Рад СРСР і УРСР, визначено його якісні та кількісні характеристики. Зазначено, що офіційні результати виборів не можна вважати достовірними, оскільки радянська статистика не відображала реальності процесу голосування.

Ключові слова: Українська РСР, західноукраїнські області, вибори до Верховних Рад СРСР та УРСР, депутатський корпус, електоральна поведінка населення.

Не зважаючи на посилений інтерес до інституту виборів у сучасній Україні, електоральна культура населення залишається на низькому рівні. Причиною цього явища є не лише намагання певних політичних сил зіштовхнути виборчий процес у русло псевдо демократії, але й травматичний історичний досвід населення. У зв'язку з цим, предметом поглибленого аналізу має стати специфіка проведення виборів в СРСР, оскільки значна частина українського суспільства зберігає ознаки радянського електорального мислення.

Становлення та розвиток демократичних інституцій та виборчого права в Україні широко вивчали як радянські, так і сучасні вітчизняні й зарубіжні дослідники [1; 16; 17; 18; 19; 20]. Однак регіональним аспектам проблеми надавалося мало уваги. Зокрема, малодослідженими залишаються формування та функціонування радянських представницьких органів влади в західноукраїнських областях за часів сталінщини, де зазначені процеси проходили у кілька етапів та мали низку особливостей.

Метою статті є показати особливості організації та проведення перших виборів до Верховних Рад СРСР і УРСР 1940 року у західноукраїнських областях. Проаналізувати представництво від західноукраїнських областей до Верховних Рад СРСР і УРСР, визначити його якісні та кількісні характеристики. Відстежити форми електоральної поведінки населення регіону.

У процесі радянізації західноукраїнських земель особливу роль відводили виборчим кампаніям. За допомогою виборів влада розраховувала легітимізувати свою присутність у регіоні, захопленому з позиції сили, привичти населення до радянських політичних практик та якнайшвидше інтегрувати його до радянської спільноти. Вибори також розглядали як потужний пропагандистський чинник, що мав продемонструвати західним українцям могутність режиму та відсутність у них будь-якої альтернативи.

Перші вибори до ВР СРСР та УРСР від західноукраїнських областей відбувалися як довибори, адже основний склад депутатського корпусу ВР СРСР

та УРСР першого скликання був сформований у 1937 та 1938 рр., тому проходили у один день – 24 березня 1940 року. Рішення з цього приводу було прийняте в Москві на політбюро ЦК ВКП(б) 7 січня 1940 р., а 19 січня затверджене на нараді ЦК КП(б)У [2, арк. 15]. Лише після цього відповідні накази були видані Президіями ВР СРСР та УРСР, що засвідчує повну підконтрольність виборчого процесу в державі партійним органам. Склад окружних комісій по виборах затвердили у такому ж порядку 1 лютого 1940 року, а 3 лютого від апарату ЦК ВКП(б) до Києва було надіслано директиву сформувати списки кандидатур у ВР СРСР, які 20 лютого уже були ним затверджені [3].

Докладні вказівки стосовно організаційної та агітаційно-пропагандистської роботи під час виборів містилися у телеграмі т.Сталіна та інструкціях ЦК КП(б)У [3], які регламентували виборчий процес, визначали його ідейно-політичне спрямування, та підказували, як уникнути небажаних ексцесів під час проведення виборів, зважаючи на специфіку регіону. Поточні питання, пов'язані з організацією виборчого процесу, розглядалися на засіданнях обкомів, райкомів та міськомів партії, керівники яких несли персональну відповідальність за перебіг виборчої кампанії та її результати. Зокрема, перший секретар Станіславського обкому КП(б)У на нараді з питань підготовки виборів до ВР СРСР та УРСР у лютому 1940 року наказував: «Ми з вами будь що в день виборів повинні мати 100% явку виборців на виборчі дільниці. І це завдання повинен поставити перед собою кожний комуніст. Меншого відсотку явки виборців не може бути. Тільки 100% виборців повинно проголосувати за кандидатів блоку комуністів і беспартійних» [4, арк. 75].

Виборча кампанія стартувала 24 січня і тривала два місяці. Виходячи з практичних потреб, республіканське керівництво просило призначити дату виборів на 18 лютого, проте в Москві вважали за потрібне провести повноцінну виборчу кампанію з акцентом на пропагандистській складовій. Агітаційна робота проводилася з метою нав'язати місцевому населенню радянську ментальність та створити психологічні умови для тривалого панування режиму. На проведення агітації було виділено величезні фінанси, широко задіяно радіо, пресу, кінопересувки, художні та самодіяльні колективи, сформовано штат лекторів та агітаторів тощо. Зокрема, лише у Станіславській обл. постійно працювали 216 агітколективів, які об'єднували понад 23.350 агітаторів [5, арк. 6], було організовано 19.430 гуртків з вивчення Конституції УРСР, якими охоплено 683.603 виборців (77%) [6]. Не менш масштабна агітаційна робота проводилася й у інших західноукраїнських областях. 3 березня у Львові відбувся 100 тисячний загальноміський передвиборчий мітинг–зустріч з кандидатами в депутати Верховних Рад СРСР та УРСР, на якому з промовами виступили польські письменники Ю. Борейша та В. Василевська, академік К. Студинський, голова Львівського облвиконкому М. Козирев та ін. [7].

Масована передвиборча пропаганда не знаходила відгуку у середовищі західноукраїнського суспільства, зорієнтованого на західноєвропейські демократичні стандарти. Висунення кандидатів єдиною комуністичною партією на безальтернативній основі, населення

сприймало як наругу над демократією, а самі вибори влучно називали «виборами без вибору» або «виборчою комедією». Спротив місцевого населення викликали примусові форми участі у передвиборчих заходах та їх повна підконтрольність владі: «Казали, що можна виставляти своїх кандидатів, а насправді лише тих, кого хоче начальство» [4, арк. 10]. На Волині зафіксовано кілька випадків підпалення дільниць, нищення бюлетенів і наочної агітації [11, с. 196]. У кількох селах було виявлено листівки ОУН анти виборчого змісту. Зокрема, 23 березня вони масово були розкидані у с. Ігровиця на Тернопільщині [11, с. 196].

Особливе незадоволення радянською владою виявляли поляки, які плекали надію на відновлення власної державності та повернення західноукраїнських територій. Вони відмовлялися голосувати, грубо відповідали агітаторам [4, арк. 49]. Зокрема, учитель середньої школи Ян Шмідт(ендек) у розмові з колегами охарактеризував перебіг виборів наступним чином: «Проти волі народу більшовики примушують голосувати за своїх же кандидатів... на загал вибори пройнуть у примусовому порядку і всіх, хто не буде голосувати арештують» [8, с. 1123]. Ігнорувати вибори закликала польське духовенство, тим більше що день голосування припадав на польський Великдень. Зокрема, 3 березня у Львові ксьондз у римо-католицькому костелі на вул. Личаківській під час проповіді повчав парафіян: «Люди не забувайте, що ви є поляки. Не давайте убирати в себе ідеї комунізму. Віруйте у бога і у повернення Польщі. Подумайте добряче, коли будуть вибори, за кого ви будете голосувати, не піддавайтеся наказам» [8, с. 1121–1122]. Знаючи про антирадянські настрої більшості польського населення, влада провела арешти в їхньому середовищі, а решту депортувала [12].

Широкі репресивні заходи були застосовані і до української частини населення. Впродовж 1939–1941 років органами НКВС заарештовано 23.163 українця, вивезено у Сибір понад мільйон осіб [15, с. 132]. Кожне критичне висловлювання на адресу виборів чи радянської влади загалом фіксувалося численними інформаторами НКВС та трагічно позначалося на подальшій долі опонента. Тож, не дивно, що день виборів 24 березня минув без будь-яких несподіванок для влади. Стероризоване населення у супроводі агітаторів масово прийшло на виборчі дільниці й проголосувало за ставлеників партії. Відсоток бюлетенів, у яких було викреслено прізвища кандидатів, виявився прогнозовано невисоким, адже безальтернативна система голосування дозволяла представникам влади відстежувати опозиційні настрої в суспільстві. Тому більшість громадян воліли голосувати, оминаючи виборчі кабінети та прилюдно демонструючи свою лояльність до режиму.

Згідно радянської статистики явка на виборах у західноукраїнських областях у березні 1940 року становила 98.98% виборців, з яких 98.05% проголосували за провладних кандидатів. Рівно ж у східноукраїнських областях ці показники під час виборів до ВР СРСР і УРСР першого скликання становили відповідно 99.72% і 99.5% [13, арк. 3–4]. Однак високий рівень електоральної активності та монолітність політичних уподобань громадян СРСР були неоднозначними показниками, оскільки у радянському тоталітарному

суспільстві вони стимулювалися діями влади. Потрібної цифри досягали шляхом адміністративного та морального тиску на населення, репресій, маніпуляцій при підрахунках голосів, прийняттям рішень, викликаних «політичною доцільністю» тощо. Зокрема, політичний вибір західних українців значною мірою визначали люди з інших регіонів СРСР, адже значна частина виборчих дільниць у західноукраїнських областях припадала на військові частини, розквартировані в регіоні після його окупації. Так, з 35 виборчих дільниць у м. Коломиї на Станіславщині – 12 (третья частина) були створені у військових округах [14, арк. 17].

Депутатське представництво від західноукраїнських областей у Верховних Радах СРСР та УРСР першої каденції було доволі строкатим за національними і соціальними характеристиками. Проте вже тоді намітилися певні тенденції у формуванні кількісного та якісного складу дипкорпусу, які зберігалися й під час наступних виборчих кампаній сталінської доби. До ВР СРСР першого скликання від Української РСР було обрано 184 депутати (153 – до Ради Союзу і 31 – до Ради Національностей), з них від західноукраїнських областей – 38 депутатів (31– до Ради Союзу і 7 – до Ради Національностей), а до ВР УРСР – 96 висуванців (80 обраних у грудні 1940 року та 16 делегатів від Чернівецької області¹), що становило майже четверту частину (24%) від загальної кількості депутатського корпусу УРСР (400).

Найхарактернішою ознакою депутатського представництва від західноукраїнських областей у ВР СРСР та УРСР була наявність великої кількості не місцевих осіб, тобто уродженців Східної України і навіть Росії. Зокрема, з 28 народних обранців від західноукраїнських областей до ВР УРСР першого скликання, яких вдалося ідентифікувати, – 14 були уродженцями східної України, Росії і навіть Мордовії.

Серед депутатів переважали номенклатурні працівники, кількість яких перевищувала 46%, а у окремих категоріях – 99%. Наприклад, з 6-ти висуванців до Ради Національностей ВР СРСР першого скликання від західноукраїнських областей 5 були секретарями обкомів, надіслані на роботу в західноукраїнські області з інших регіонів УРСР, і лише один робітник, який і «презентував» інтереси місцевого населення [13, арк. 16–18]. Натомість у східноукраїнських областях, населення яких добре засвоїло правила радянських електоральних ігрищ, окрім номенклатурників, влада активніше висувала робітників, селян і навіть студентів [13, арк. 16–18].

За національністю більшість депутатів були українцями. Зокрема, від Дрогобицької та Тернопільської областей до ВР УРСР першого скликання було висунуто самих українців, а у Львівській та Волинській лише по 2–3 представника інших національностей, переважно росіян та євреїв [13, арк. 98–104]. Тоді як у інших регіонах УРСР представники національних меншостей, а насамперед росіян, становили третину і навіть більше половини народних обранців. Зокрема, серед 19 висуванців до ВР УРСР першого скликання від Одеської області було 10 росіян (52%), а з

¹ Перші вибори до ВР СРСР і УРСР у Чернівецькій обл. відбулися у січні 1941 р.

18 депутатів від Вінниччини – 7 (39%), з 32 висуванців від Харківської області – 12 росіян і 1 білорус (загалом 41%) [13, арк. 98–104]. Від столиці Української РСР Києва депутатами до ВР УРСР першої каденції обрано 1 грузина, 1 єврея, 4 росіян і 3 українців [13, арк. 59–60], тобто тут кількість представників не української нації взагалі переважала [13, арк. 59–60].

Освітній рівень депутатів був вищим, ніж учасників т.зв. Народних зборів, хоча загалом залишався невисоким. Зокрема, серед висуванців від західноукраїнських областей до ВР УРСР переважали представники з нижчою освітою, які становили половину, а то й дві третини депутатського складу. Осіб з вищою освітою нараховувалося заледве 30%, а від Волинської обл. таких взагалі обрано не було. Партиїців було обмаль (20–25%), тоді як у східних областях вони переважали (55–87%). Зокрема, у Ворошиловградській обл. з 18 висуванців до ВР УРСР 16 були членами ВКП(б) [13, арк. 98–104]. Загалом до ВР СРСР та УРСР першого скликання від західноукраїнських областей потрапили люди, віддані системі, або ж легко маніпульовані особи з огляду на відсутність освіти та досвіду адміністрування.

Отже, вибори до ВР СРСР та УРСР у західноукраїнських областях 1940 року були непростим випробуванням для влади. Вагомою перешкодою на шляху залучення західних українців до радянських політичних практик став досвід місцевого населення, отриманий у парламентських структурах Австрії та міжвоєнної Польщі, який робив їх несприйнятливими до радянської пропаганди і агітації та підштовхував до особливих моделей електоральної поведінки. Представництво від західноукраїнських областей у ВР СРСР і УРСР мало певну специфіку, зумовлену історико-політичними особливостями розвитку регіону. Офіційні результати виборів не можна вважати достовірними, оскільки радянська статистика ніколи не відображала реальності процесу голосування. Ступінь фальсифікації виборів в УРСР як і Радянському Союзі загалом на сьогоднішній день оцінити неможливо з огляду на відсутність матеріалів будь-яких громадських опитувань у радянські часи.

Список використаних джерел

1. Бандурка О., Древалю Ю. Парламентаризм в Україні: становлення і розвиток: монографія / О. Бандурка, Ю. Древалю. – Харків, 1999. – 133 с.
2. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф.1. – Оп.6. – Спр.578.
3. Филиппов С. «Освобождение». Большевистский десант / С. Филиппов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rulit.me/books/osvobozhdenie-bolshevistskij-desant-read-303314-5.html>
4. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп.20. – Спр.7452.
5. Там само. – Спр.7453.
6. Комуніст. – 1940. – 20 січня.
7. Вісті ВУЦВК. – 1940. – 3 березня.
8. Радянські органи державної безпеки у 1939 – червні 1941 р.: документи ГДА СБ України / Упоряд. В. Даниленко, С. Кокін. – Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009.
9. Західна Україна під більшовиками / Упоряд. М. Рудницька. – Нью-Йорк, 1958. – 494 с.
10. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп.24. – Спр.15.
11. Бондар Л. Формування радянських державно-політичних структур у Західній Україні (1939–1941 рр.) Л. Бондар // Волинь і волинці у Другій світовій війні: збірник наукових праць. – Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2012. – С.192–197.

12. Лісевич І. Т. Депортації поляків з території Української РСР [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: – Т.2: Г–Д / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2004. – 688 с.: іл. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Deportacii_polyakiv (останній перегляд: 27.07.2017)

13. ЦДАГО України. – Ф.1. – Оп.20. – Спр.7461.
14. ДАІФО. – Ф.П-1. – Оп.1. – Спр.5.
15. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953 / І. Білас. – К.: «Либідь», 1994.
16. Журавський В. Становлення і розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми) / В. Журавський. – К.: Парлам. Вид-во, 2002. – 344 с.
17. Журавлев В. П., Фортунатов В. В. Избирательное законодательство и выборы в 1937–1987 гг. / В. П. Журавлев, В. В. Фортунатов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rcoit.ru/elect_history/1918-1990/17084/
18. Вайз Ч., Кислий П. Становлення парламентаризму в Україні на тлі світового досвіду / Ч. Вайз, П. Кислий. – К.: Абрис, 2000. – 414 с.
19. Меликова Н. Исторический опыт функционирования советской избирательной системы (1936–1985 гг.) / Н. Меликова / Дисс. ... канд. истор. наук: Московский педагогический государственный университет (на правах рукописи). – М., 2001 // Российская Государственная Библиотека.
20. Даниленко В. Особливості радянського парламентаризму в Україні (друга половина ХХ ст.) / В. Даниленко // Історія України: маловідомі імена, події, факти. – 2010. – Вип.36. – С.88–125.

References

1. Bandurka O., Dreval' Ju. Parlamentaryzm v Ukraїni: stanovlennja i rozvytok: monografija / O. Bandurka, Ju. Dreval'. – Harkiv, 1999. – 133 s.
2. Central'nyj derzhavnyj arhiv gromads'kyh ob'jednan' Ukraїny (dalі – CDAGO Ukraїny). – F.1. – Op.6. – Spr.578.
3. Filippov S. «Osvobozhdenie». Bol'shevistskij desant / S. Filippov [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.rulit.me/books/osvobozhdenie-bolshevistskij-desant-read-303314-5.html>
4. CDAGO Ukraїny. – F.1. – Op.20. – Spr.7452.
5. Tam samo. – Spr.7453.
6. Komunist. – 1940. – 20 sichnja.
7. Visti VUCVK. – 1940. – 3 bereznja.
8. Radjans'ki organy derzhavnoi' bezpeky u 1939 – chervni 1941 r.: dokumenty GDA SB Ukraїny / Uporjad. V. Danylenko, S. Kokin. – Vyd. dim «Kyjevo-Mogylyans'ka akademija», 2009.
9. Zahidnja Ukraїna pid bol'shevikamy / Uporjad. M. Rudnyts'ka. – N'ju-Jork, 1958. – 494 s.
10. CDAGO Ukraїny. – F.1. – Op.24. – Spr.15.
11. Bondar L. Formuvannja radjans'kyh derzhavno-politychnyh struktur u Zahidnij Ukraїni (1939–1941 rr.) L. Bondar // Volyn' i volynjany u Drugij svitovij vijni: zbirnyk naukovyh prac'. – Luc'k: Volyns'kyj nacional'nyj universytet imeni Lesi Ukraїnky, 2012. – S.192–197.
12. Lisevych I. T. Deportacii' poljakiv z terytorii' Ukraїns'koї RSR [Elektronnyj resurs] // Encyklopedija istorii' Ukraїny: – T.2: G–D / Redkol.: V. A. Smolij (golova) ta in. NAN Ukraїny. Instytut istorii' Ukraїny. – K.: V-vo «Naukova dumka», 2004. – 688 s.: il. – Rezhym dostupu: http://www.history.org.ua/?termin=Deportacii_polyakiv (ostannij peregljad: 27.07.2017)
13. CDAGO Ukraїny. – F.1. – Op.20. – Spr.7461.
14. DAIFO. – F.P-1. – Op.1. – Spr.5.
15. Bilas I. Represyvo-karal'na systema v Ukraїni 1917–1953 / I. Bilas. – K.: «Lybid'», 1994.
16. Zhuravskij V. Stanovlennja i rozvytok ukraїns'kogo parlamentaryzmu (teoretychni ta organizacijno-pravovi problemy) / V. Zhuravskij. – K.: Parlam. Vyd-vo, 2002. – 344 s.
17. Zhuravlev V. P., Fortunatov V. V. Izbiratel'noe zakonodatel'stvo i vybory v 1937–1987 gg. / V. P. Zhuravlev, V. V. Fortunatov [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.rcoit.ru/elect_history/1918-1990/17084/
18. Vajz Ch., Kyslyj P. Stanovlennja parlamentaryzmu v Ukraїni na tli svitovogo dosvidu / Ch. Vajz, P. Kyslyj. – K.: Abrys, 2000. – 414 s.
19. Melikova N. Istoricheskij opyt funkcionirovanija sovetskoj izbiratel'noj sistemy (1936–1985 gg.) / N. Melikova / Diss. ... kand. istor. nauk: Moskovskij pedagogicheskij gosudarstvennyj universitet (na pravah rukopisi). – M., 2001 // Rossijskaja Gosudarstvennaja Biblioteka.

20. Danylenko V. Osoblyvosti radjans'kogo parlamentaryzmu v Ukraїni (druga polovyna XX st.) / V. Danylenko // Istorija Ukraїny: malovidomi imena, podii, fakty. – 2010. – Vyp.36. – S.88–125.

Stasjuk O. Y., candidate of historical sciences, senior researcher of the Institute of Ukrainian Studies I. Krypiakevych NAS of Ukraine (Ukraine, Lviv), ol_stasjuk@ukr.net

The features of the organization and holding of the first elections to the Supreme Soviets of the USSR and the Ukrainian SSR in the western regions of Ukraine

The features of the organization and holding of the first elections to the Supreme Soviets of the USSR and the Ukrainian SSR in the western regions of Ukraine are highlighted in the article on the basis of historiographical and archival sources. It is pointed on the complicated socio-political situation in the region, the special role and tasks of election campaigns and additional difficulties with the conduct of election campaigns. It is emphasized that the electoral process was fully under control of the party authorities and enormous inconsistencies of the Soviet electoral technologies with constitutional norms were present. Active and passive methods of citizens' resistance to governmental involvement and their critical view on the Soviet electoral system as a whole are outlined. The representation of the western Ukrainian regions to the Supreme Soviets of the USSR and the Ukrainian SSR was analyzed; its qualitative and quantitative features were determined. It is noted that the official results of the elections can not be considered credible, since the Soviet statistics did not reflect the reality of the voting process.

Keywords: Ukrainian SSR, Western Ukraine, elections to the Supreme Soviets of the USSR and the Ukrainian SSR, deputy corps, electoral behavior of the population.

* * *

УДК 329.73(477.83/86)

Матюшко Л. І.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних і фундаментальних дисциплін, ПРАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом», Львівський інститут (Україна, Львів), liuda_matiushko@ukr.net

ПОЛІТИКО-НАЦІОНАЛЬНА ІДЕОЛОГІЯ ГАЛИЦЬКИХ МОСКВОФІЛІВ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

На основі критичного опрацювання джерел та літератури доведено, що діяльність москвофільських партій, у зв'язку з перегрупуванням політичних сил Східної Галичини у складі Другої Речі Посполитої, носила декларативний, формальний характер, а основна увага ідеологів та активістів зосереджувалася на культурно-освітній, національно-просвітницькій та господарській сферах.

Наголошено, що домінятою національно-політичної ідеології міжвоєнного галицького москвофільства було визнання домінуючої ролі етнічної ідентичності як культурно-національної єдності росіян, білорусів і українців, орієнтація на демократичну Російську республіку, до складу якої повинні увійти західноукраїнські землі, розширення мережі навчальних закладів з російською мовою викладання, створення історичних міфів для реставрації москвофільського впливу в регіоні.

Сформовано історичне тло для подальшої перспективи у розробці проблеми, що в комплексі сприятиме оперативному й ефективному подоланню наявних наслідків деформації етнополітичної сфери в минулому та здійсненню виваженої й демократичної державної політики.

Ключові слова: Східна Галичина, москвофіли, ідеологія, етнічна ідентичність, етимологічний правопис, національний ідеал, Галергоф.

На сучасному етапі державотворення в Україні дедалі більше актуалізуються проблеми міжнаціональних відносин, консолідації нації та етнополітичного консенсусу. Головними перешкодами на шляху формування сприятливої етнополітичної атмосфери є поглиблення регіональних відмінностей на етапі становлення української політичної нації, що перешкоджає утвердженню національної ідеї; відсутність ефективної державної політики підтримки української мови та культури, яку б із розумінням сприйняла більшість російськомовного населення; брак інформації про соціально-економічний, політичний та культурний стани розвитку етнічних громад, що унеможлиблює

виявлення реального рівня задоволення їхніх інтересів і потреб, налагодження між ними діалогу для обговорення суперечностей, що виникають на ґрунті розбіжностей інтересів.

Формування національної ідентичності сучасного українця перебуває у тісному взаємозв'язку із соціокультурними, економічними, політичними явищами, що відбувалися в історичному минулому народу. В даному контексті вимальовується загальна історична тенденція, що полягає у тривалому перебуванні української спільноти під владою іноземних держав, що значно ускладнювало процеси становлення національної ідентичності та гальмувало самобутню життєдіяльність українців в усіх сферах суспільного життя.

На особливу увагу заслугоує вивчення та аналіз політичної ідеології та автостереотипів національної самоідентифікації представників москвофільства, які впродовж тривалого часу (друга половина XIX ст. – 1939 р.) репрезентували погляди значної частини галицького громадянства. Науково-теоретичні результати таких досліджень можуть бути використані як практичні рекомендації та обґрунтовані прогнози для розробки концепції національної української ідеї на державному рівні.

Особливості становлення та розвитку політико-національної ідеології галицького москвофільства знайшли своє відображення у працях істориків М. Андрусяка [1], Я. Дашкевича [5], О. Сухого [14], О. Аркуші, М. Мудрого [3], І. Васюти [4]. Надзвичайно плідним щодо дослідження національної свідомості та її історичного компоненту є науковий доробок соціологів В. Арбеніної [2], В. Середи [13], Н. Черниш [16]. Однак, політико-ідеологічна й культурно-громадська діяльність москвофілів у міжвоєнний період не знайшла повного відображення у наукових роботах українських дослідників та потребує критичного і детального вивчення.

Метою нашого дослідження, з огляду на актуальність проблематики та її недостатню репрезентацію у вітчизняній історіографії, став аналіз засадничих принципів національно-політичної ідеології галицького міжвоєнного москвофільства у контексті національно-визвольного руху українців у складі Другої Речі Посполитої.

У міжвоєнний період українська етнополітична спільнота досягла найвищого рівня її соціальної зрілості – організаційного, якому були притаманні система внутрішньо-групових комунікацій, організаційних форм об'єднання, поява загальнонаціональних лідерів, груп, ідеологів та організаторів. Галицьке суспільно-політичне й національне життя у міжвоєнний період було насичене змінами як у зв'язку із зміною геополітичної ситуації (входження Східної Галичини до складу Другої Речі Посполитої) так і перегрупуванням політичних сил, зародженням нових соціальних ідеалів та способів їх реалізації.

Кожна із суспільно-політичних груп Східної Галичини по-різному сприйняли нові суспільно-політичні умови життєдіяльності, перебуваючи у постійній конфронтації із панівною польською нацією. Однак, регіональна еліта не змогла об'єднатися навколо єдиної політико-національної платформи, внаслідок чого, в політичному житті панували спонтанність, хаос,